

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลแคน อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น
2. แนวคิดเกี่ยวกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
3. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน
4. บริบทขององค์การบริหารส่วนตำบลแคน อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่นในรูปแบบของการปกครองตนเอง (Local Self Government) เป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมากกับแนวคิดและทฤษฎีการกระจายอำนาจ โดยมีนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน ได้ให้ความหมายของการปกครองท้องถิ่นไว้ ดังนี้

อเนก เหล่าธรรมทัศน์ (2545 : 15) การปกครองท้องถิ่น คือ เครื่องจักรที่รัฐบาลจัดให้แก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นต่างๆ มีอำนาจหน้าที่ มีทรัพยากร มีกฎหมายเพียงพอที่จะสร้างบ้านสร้างเมืองของตนเองด้วยตนเองได้มากขึ้น

สมคิด เลิศไพฑูรย์ (2543 : 2) ได้ให้นิยามการปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ว่า เป็นการให้คนในท้องถิ่นมีอิสระในการปกครองกันเองหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ การปกครองตนเองโดยประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งแนวคิดดังกล่าวมีพื้นฐานของหลักการกระจายอำนาจการปกครอง (Decentralization) ที่หมายถึง การที่รัฐมอบอำนาจการปกครองให้องค์กรอื่นๆ ที่ไม่ใช่องค์กรส่วนกลางจัดทำบริการสาธารณะบางอย่างภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ

1. การปกครองของชุมชนหนึ่ง ซึ่งชุมชนเหล่านั้นอาจมีความแตกต่างกันในด้านความเจริญ จำนวนประชากร หรือขนาดของพื้นที่ เช่นหน่วยการปกครองท้องถิ่นของไทย

จัดได้ คือ กรุงเทพมหานคร เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล และเมืองพัทยา ตามเหตุผลดังกล่าว

2. หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีอำนาจอิสระ (Autonomy) ในการปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสม กล่าวคือ อำนาจของหน่วยการปกครองท้องถิ่นอย่างแท้จริง หากมีอำนาจมากเกินไปไม่มีขอบเขต หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ก็จะกลายสภาพเป็นรัฐอธิปไตยเอง เป็นผลเสียต่อความมั่นคงของรัฐบาล อำนาจของท้องถิ่นนี้มีขอบเขตที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะความเจริญและความสามารถของประชาชนในท้องถิ่นนั้นเป็นสิ่งสำคัญ รวมทั้งนโยบายของรัฐบาลในการพิจารณา การกระจายอำนาจให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นระดับใดจึงจะเหมาะสม

3. หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีสิทธิตามกฎหมาย (Segal Rights) ที่จะดำเนินการปกครองตนเอง สิทธิตามกฎหมาย แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

3.1 หน่วยการปกครองท้องถิ่นมีสิทธิที่จะตรากฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับต่างๆ ขององค์กรปกครองท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ในการบริหารตามหน้าที่และเพื่อใช้บังคับประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ เช่น เทศบัญญัติ ข้อบังคับ เป็นต้น

3.2 สิทธิที่เป็นหลักในการดำเนินการบริหารท้องถิ่น คือ อำนาจในการกำหนด งบประมาณเพื่อบริหารกิจการตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้นๆ

4. มีองค์กรที่จำเป็นในการบริหารและการปกครองตนเอง องค์กรที่จำเป็นของท้องถิ่นจัดแบ่งเป็นสองฝ่าย คือ องค์กรฝ่ายบริการ และองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ เช่นการปกครองท้องถิ่นแบบเทศบาลมีคณะเทศมนตรีเป็นฝ่ายบริหาร และสภาเทศบาลเป็นฝ่ายนิติบัญญัติหรือในแบบมหานคร คือ กรุงเทพมหานคร จะมีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นฝ่ายบริหารสภากรุงเทพฯจะเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ เป็นต้น

5. ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น จากแนวคิดที่ว่าประชาชนในท้องถิ่นเท่านั้นที่จะรู้ปัญหาและวิธีแก้ไขของตนเองอย่างแท้จริง หน่วยการปกครองท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมีคนในท้องถิ่นมาบริหารงานเพื่อให้สมเจตนาารมณ์และความต้องการของชุมชนและอยู่ภายใต้การควบคุมของประชาชนในท้องถิ่น นอกจากนั้นยังเป็นการฝึกให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้าใจในระบบและกลไกของประชาธิปไตยอย่างแท้จริงอีกด้วย

วิท (Wit. 1967 : 101-103 ; อ้างถึงใน โกวิทช์ พวงงาม, 2550 : 22) กล่าวว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลกลางให้อำนาจ หรือกระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีอำนาจในการปกครอง

ร่วมกันทั้งหมด หรือเป็นบางส่วนในการบริหารท้องถิ่น ตามหลักการที่ว่า ถ้าอำนาจการปกครองมาจากประชาชนในท้องถิ่นแล้ว รัฐบาลของท้องถิ่นก็ย่อมเป็นรัฐบาลของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน ดังนั้น การบริหารการปกครองท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมีองค์กรของตนเอง อันเกิดจากการกระจายอำนาจของรัฐบาลกลาง โดยให้องค์กรอันมิได้เป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาลกลาง มีอำนาจในการตัดสินใจและบริหารงานภายในท้องถิ่นในเขตอำนาจของตน

ฮอลโลเวย์ (Holloway, 1959 : 110-113 ; อ้างถึงใน โกวิทท์ พวงงาม, 2550 : 27)

นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง องค์กรที่มีอาณาเขตแน่นอน มีประชากรตามหลักที่กำหนดไว้ มีอำนาจการปกครองตนเอง มีการบริหารการคลังของตนเอง และมีสภาท้องถิ่นที่สมาชิกได้รับการเลือกตั้งจากประชากร

มอนเทนส์ (Montagu, 1987 : 579 ; อ้างถึงใน โกวิทท์ พวงงาม, 2550 : 29) นิยามว่าการปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองซึ่งหน่วยการปกครองท้องถิ่นได้มีการเลือกตั้งโดยอิสระเพื่อเลือกผู้ที่มีหน้าที่บริหารการปกครองท้องถิ่น มีอำนาจอิสระพร้อมความรับผิดชอบซึ่งตนสามารถที่จะใช้ได้โดยปราศจากการควบคุมของหน่วยการบริหารราชการส่วนกลาง หรือส่วนภูมิภาค แต่ทั้งนี้หน่วยการปกครองท้องถิ่นยังต้องอยู่ภายใต้บทบังคับว่าด้วยอำนาจสูงสุดของประเทศ ไม่ได้กลายเป็นรัฐอิสระใหม่แต่อย่างใด การปกครองท้องถิ่นจะสำเร็จผลไม่ได้หากไม่ได้รับการร่วมมือจากประชาชน การปลูกฝังให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองและสร้างให้เกิดการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นจัดการเรื่องของตนเอง จะทำให้องค์กรปกครองท้องถิ่นสามารถบริหารตนเองได้ จะเป็นผลดีต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการปกครองส่วนท้องถิ่น

ชูวงศ์ ฉายะบุตร (2543 : 46) ได้จำแนกวัตถุประสงค์ของการปกครองท้องถิ่นไว้ดังนี้ ช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาล เป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดว่าในการบริหารประเทศ จะต้องอาศัยเงินงบประมาณเป็นหลัก หากเงินงบประมาณจำกัด ภารกิจที่จะต้องบริการ ให้กับชุมชนต่าง ๆ อาจไม่เพียงพอ ดังนั้นหากจัดให้มีการปกครองท้องถิ่น หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้นๆ ก็สามารถมีรายได้ มีเงินงบประมาณของตนเองเพียงพอ ที่จะดำเนินการสร้างสรรค์ความเจริญให้กับท้องถิ่นได้ จึงเป็นการแบ่งเบาภาระของ รัฐบาล ได้เป็นอย่างมาก การแบ่งเบานี้เป็น การแบ่งเบาทั้งในด้านการเงิน ตัวบุคคล ตลอดจนเวลาที่ใช้ในการดำเนินการเพื่อสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริงเนื่องจากประเทศมีขนาดกว้างใหญ่ ความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นย่อมมีความแตกต่างกัน การรอรับการบริการจากรัฐบาล

แต่อย่างเดียว อาจไม่ตรงตามความต้องการที่แท้จริงและล่าช้า หน่วยการปกครองท้องถิ่นที่มีประชาชน ในท้องถิ่นเป็นผู้บริหารเท่านั้น จึงจะสามารถตอบสนองความต้องการนั้นได้เพื่อความประหยัด โดยที่ท้องถิ่นแต่ละแห่งมีความแตกต่างกัน สภาพความเป็นอยู่ของ ประชาชนก็ต่างไปด้วย การจัดตั้งหน่วยปกครองท้องถิ่นขึ้นจึงมีความจำเป็น โดยให้อำนาจ หน่วยการปกครองท้องถิ่นจัดเก็บภาษีอากร ซึ่งเป็นวิธีการหารายได้ให้กับท้องถิ่นเพื่อ นำไปใช้ในการบริหารกิจการของท้องถิ่น ทำให้ประหยัดเงินงบประมาณของรัฐบาล ที่จะต้องจ่ายให้กับท้องถิ่นทั่วประเทศเป็นอันมาก และแม้จะมีการจัดสรรเงินงบประมาณจาก รัฐบาลไปให้บ้างแต่ก็มีเงื่อนไขที่กำหนดไว้อย่าง รอบคอบเพื่อให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นเป็นสถาบันที่ให้การศึกษารองรอง ระบอบประชาธิปไตย แก่ประชาชน จากการที่การปกครองท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการปกครองตนเอง ไม่ว่าจะโดยการสมัครรับเลือกตั้ง เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นเลือก เข้าไปทำหน้าที่ฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายนิติบัญญัติของหน่วยการปกครองท้องถิ่นก็ตาม การปฏิบัติ หน้าที่ที่แตกต่างกันนี้มีส่วนในการส่งเสริมการเรียนรู้ถึงกระบวนการปกครองระบอบ ประชาธิปไตยในระดับชาติได้เป็นอย่างดี

ความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น

จากแนวความคิดในการปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนวัตถุประสงค์ทางการปกครองของรัฐในอันที่ จะรักษาความมั่นคงและความผาสุกของประชาชน โดยยึดหลักการกระจายอำนาจปกครอง และเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่นจึงสามารถสรุปได้ดังนี้

สมมุติ กาญจ โนมัย (2545 : 135) ได้อธิบายความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ดังนี้

1 การปกครองท้องถิ่น คือรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย (Basic Democracy) เพราะการปกครองท้องถิ่นจะเป็นสถาบันฝึกสอนการเมืองการปกครอง ให้แก่ประชาชนให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณมีส่วนได้ส่วนเสียในการปกครองการบริหารท้องถิ่น เกิดความรับผิดชอบและห่วงใยต่อประโยชน์อันพึงมีต่อท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัยอันจะนำมาซึ่งความศรัทธา เลื่อมใสในระบอบการปกครองประชาธิปไตยในที่สุด

2 การปกครองท้องถิ่นทำให้ประชาชนในท้องถิ่นรู้จักการปกครองตนเอง (Self Government) ซึ่งเป็นหัวใจของการปกครองระบอบประชาธิปไตย การปกครองตนเองคือการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง ซึ่งผู้บริหารท้องถิ่นนอกจากจะได้รับเลือกตั้งมาเพื่อรับผิดชอบบริหารท้องถิ่น โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากประชาชนแล้ว ผู้บริหาร

ท้องถิ่นจะต้องฟังเสียงประชาชนมีอำนาจถอดถอน (Recall) ซึ่งจะทำให้ประชาชนจะมีส่วนร่วมรับรู้อุปสรรคปัญหาและช่วยกันแก้ปัญหาของท้องถิ่นของตน

3 การปกครองท้องถิ่นเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลซึ่งเป็นหลักสำคัญของ การกระจายอำนาจ การปกครองท้องถิ่นจึงมีขึ้นเพื่อแบ่งเบาภาระของรัฐบาลตามความจำเป็น

4 การปกครองท้องถิ่นสามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น ตรง เป้าหมายและมีประสิทธิภาพ ไม่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายโดยไม่จำเป็น

5 การปกครองท้องถิ่นจะเป็นแหล่งสร้างผู้นำทางการเมืองการบริหารประเทศ ในอนาคต

6 การปกครองท้องถิ่น สอดคล้องกับแนวความคิดในการพัฒนาชนบทแบบ ฟังตนเองทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมซึ่งการพัฒนาในช่วงที่ผ่านมายังมีอุปสรรค สำคัญคือ ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเต็มที่

โดยสรุปในหลักการกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่นคือ การที่ประชาชน ในท้องถิ่นมีอำนาจในการดูแลจัดการกิจการสาธารณะที่จำเป็นของท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ของ ท้องถิ่นโดยประชาชนในท้องถิ่นนั้นเลือกตั้งผู้บริหารขึ้นมาเอง ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามนโยบาย และการกำกับดูแลของรัฐบาลกลาง ซึ่งท้องถิ่นจะต้องมีอิสระในการกำหนดนโยบายการคลัง การบริหารงานบุคคลและการบริหารกิจการของท้องถิ่น ภายใต้การตรวจสอบของประชาชน ในท้องถิ่นนั้น ๆ และที่สำคัญคือ ประชาชนในท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองได้ อย่างกว้างขวางมากขึ้น

องค์ประกอบของการปกครองส่วนท้องถิ่น

ประธาน คณะกรรมการการศึกษา (2547 : 127) ได้ให้ความหมายที่จะสรุปลักษณะสำคัญของ องค์ประกอบของการปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ดังนี้

1 หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะได้รับการจัดตั้งขึ้น โดยผลแห่งกฎหมาย และ หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ จะมีสภาพเป็นนิติบุคคล

2 หน่วยการปกครองท้องถิ่นที่ได้รับการจัดตั้งขึ้น จะต้องไม่อยู่ในการบังคับบัญชา(Hierarchy) ของหน่วยงานทางราชการ เพราะจะต้องเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจปกครองตนเอง (Autonomy)

3 หน่วยการปกครองท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้น ต้องมีองค์กรที่มาจากการเลือกตั้ง (Election) โดยประชาชนในท้องถิ่น เพื่อแสดงถึงการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง ของประชาชน (Political Participation)

4 หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น จะต้องมีอำนาจในการจัดเก็บรายได้ (Revenue) โดยการอนุญาตจากรัฐเพื่อให้ท้องถิ่นมีรายได้นำมาทำนุบำรุงท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า

5 หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ควรมีอำนาจในการกำหนดนโยบายและมีการควบคุมให้มีการปฏิบัติไปตามนโยบายของตน ตามครรลองของการปกครองที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองอย่างแท้จริง

6 หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ ควรมีอำนาจในการออกกฎข้อบังคับเพื่อกำกับให้การปฏิบัติไปตามนโยบายหรือความต้องการแห่งท้องถิ่นได้ แต่ทั้งนี้กฎข้อบังคับที่ล่วงล้ำไม่ขัดต่อกฎหมายหรือข้อบังคับอื่นใดของรัฐ

7 หน่วยการปกครองท้องถิ่นเมื่อได้รับการจัดตั้งขึ้นแล้ว ยังคงอยู่ในความรับผิดชอบและอยู่ในการกำกับดูแลจากรัฐ เพื่อประโยชน์และความมั่นคงแห่งรัฐและประชาชน ในส่วนรวมการมีอิสระในการดำเนินงานขององค์กรปกครองท้องถิ่นมิได้หมายความว่าอิสระเต็มที่เพียงแต่หมายถึงเฉพาะอิสระในการดำเนินงานเท่านั้น เพราะฉะนั้นแล้วท้องถิ่นจะกลายเป็นรัฐอธิปไตยไป รัฐจึงสงวนอำนาจในการดูแลและควบคุมอยู่

การปกครองท้องถิ่นนั้น ถ้าเกิดขึ้นบนพื้นฐานทางทฤษฎีของการกระจายอำนาจและอุดมการณ์ประชาธิปไตย ซึ่งมุ่งเปิดโอกาสและสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองและกิจกรรมการปกครองตนเองในระดับหนึ่ง ซึ่งจะเห็นได้จากหลักการสำคัญของการปกครองท้องถิ่น ซึ่งเน้นการมีอิสระในการปกครองตนเองมีการเลือกตั้งมีองค์การหรือสถาบันที่จำเป็นในการปกครองตนเอง และที่สำคัญคือประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองอย่างกว้างขวาง

2. แนวคิดเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ตามที่รัฐบาลมีนโยบายเกี่ยวกับการให้ความอิสระแก่ท้องถิ่น โดยการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 รัฐบาลจึงได้เร่งรัดจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา เพื่อเป็นหน่วยงานหลักในการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น โดยวิสัยทัศน์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น เป็นหน่วยงานหลักในการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เพื่อช่วยสนับสนุน ส่งเสริม พัฒนาศักยภาพของในองค์กร และตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ และมีทิศทางการ

พัฒนาที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐ เพื่อนำสู่เป้าหมาย “บ้านเมืองน่าอยู่ เชิดชูคุณธรรม และ ประโยชน์สุขของประชาชน”

2.1 อำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำและประสานแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2546 ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ในการพัฒนาท้องถิ่นและจัดทำแผนพัฒนาของตนเอง เพื่อเป็นกรอบในการกำหนดทิศทาง การพัฒนาและเพื่อมุ่งไปสู่สภาพการณ์ที่ต้องการในอนาคต โดยสามารถจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด

ปัจจุบัน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยมี 5 ประเภท ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) กรุงเทพมหานคร และ เมืองพัทยา โดย อบจ. รับผิดชอบงานจัดบริการสาธารณะในระดับจังหวัด รับผิดชอบงานที่มีความคาบเกี่ยวหรือซ้ำซ้อนระหว่างพื้นที่ รับผิดชอบงานจัดบริการสาธารณะขนาดใหญ่ หรือมีค่าใช้จ่ายสูงเกินกว่าความสามารถของเทศบาลหรือ อบต. และมีหน้าที่ประสานงานจัดบริการสาธารณะร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆภายในจังหวัดเทศบาลมีหน้าที่รับผิดชอบการจัดบริการสาธารณะในเขตพื้นที่ชุมชนเมืองที่มีความเจริญหรือมีความหนาแน่นของประชากรสูง อบต. เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กที่สุดที่มีหน้าที่รับผิดชอบการจัดบริการสาธารณะในระดับตำบลที่เป็นพื้นที่ชนบทหรือมีความเจริญไม่มากนัก ส่วนกรุงเทพมหานครมีบทบาทเหมือนกับ อบจ. และเทศบาลเนื่องจากเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับจังหวัด อีกทั้งมีหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะโดยตรง และเมืองพัทยามีบทบาทหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะเหมือนกับเทศบาล

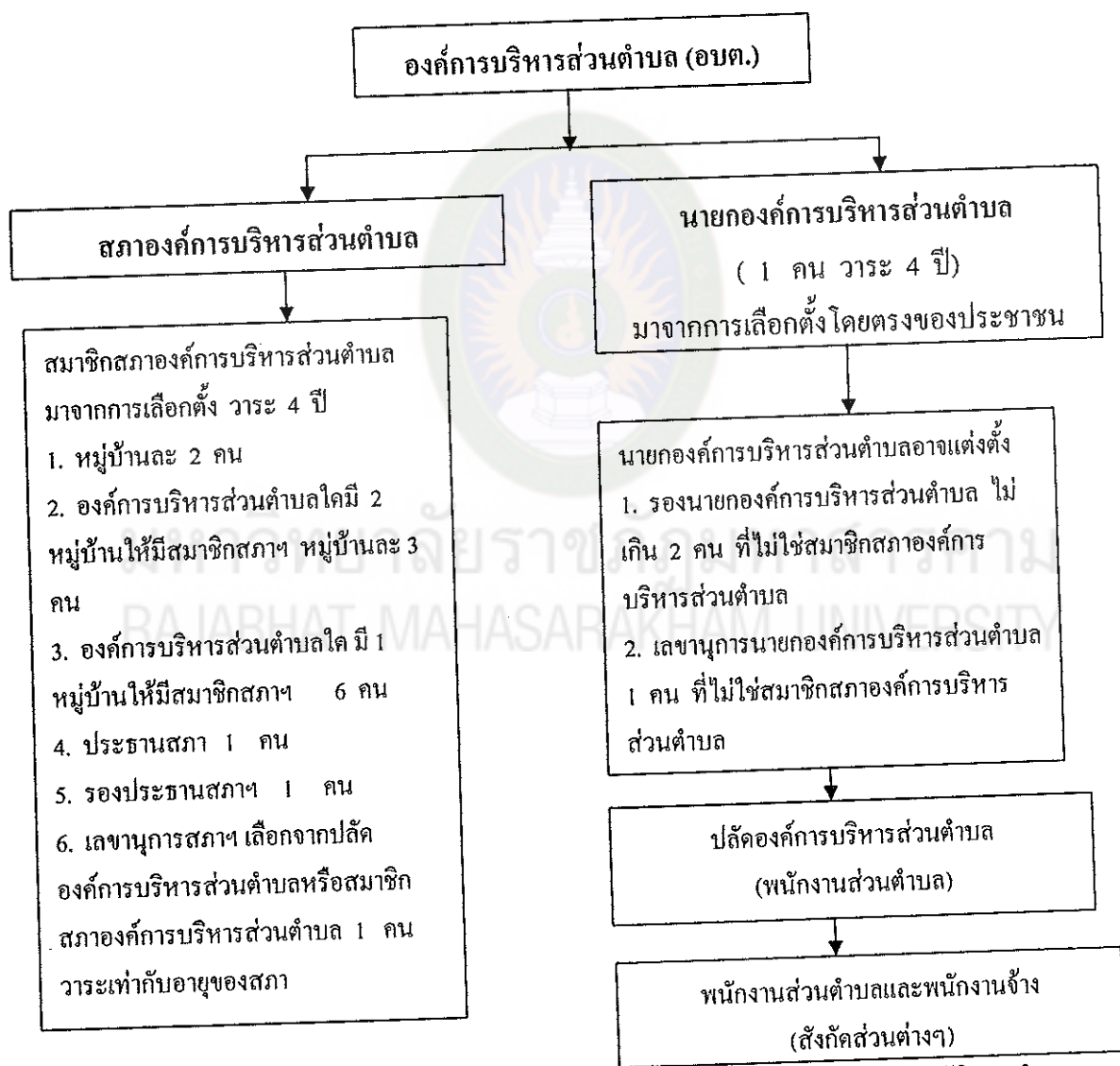
ใน พ.ศ.2549 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีจำนวน 7,855 แห่ง แบ่งเป็นเทศบาล 1,161 แห่ง (เทศบาลนคร 22 แห่ง เทศบาลเมือง 119 แห่ง และเทศบาลตำบล 1,020 แห่ง) องค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 6,617 แห่ง องค์การบริหารส่วนจังหวัด 75 แห่ง และเขตปกครองพิเศษ 2 แห่งคือกรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2549) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เป็นหัวใจหลักสำคัญทางโครงสร้างองค์กรของการปกครองที่เป็นกลไกในการสร้างกระบวนการประชาธิปไตยระดับพื้นฐานของสังคม สิทธิและการมีส่วนร่วมขั้นพื้นฐานถูกกำหนดให้ประชาชนต้องมีบทบาทและหน้าที่ต่อการปกครองขั้นพื้นฐานมากขึ้น ตั้งแต่มีการประกาศจัดตั้งเทศบาล สภาตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด

จนกระทั่งการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ที่มีบทบัญญัติไว้ในมาตรา 78 ว่า “รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เอง พัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น ระบบสาธารณสุขปโภค และสาธารณสุขการ ตลอดจนทั้ง โครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่นให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น” ความสัมพันธ์ในเชิงบทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทต่างๆ จัดแบ่งออกเป็น 2 ระดับได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับบน (Upper Tier) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับปฏิบัติการ (Lower Tier) ในระดับบน ได้แก่ อบจ. จะทำหน้าที่จัดบริการสาธารณะขนาดใหญ่ในระดับจังหวัดทำหน้าที่ประสานงานการจัดบริการสาธารณะร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ ภายในที่ตั้งของจังหวัด และให้ความช่วยเหลือการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับปฏิบัติการซึ่งก็คือ เทศบาล อบต. และเมืองพัทยา ส่วนกรุงเทพมหานครมีภารกิจในระดับบนในการบริหารกิจกรรมสาธารณะในพื้นที่กรุงเทพมหานครและในขณะเดียวกันก็มีภารกิจในการให้บริการสาธารณะโดยตรงในพื้นที่เขตต่างๆ

2.2 องค์กรบริหารส่วนตำบล

องค์กรบริหารส่วนตำบลจัดตั้งขึ้นครั้งแรกตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนตำบล พ.ศ. 2499 แต่ประสบปัญหาในการบริหารงานและถูกยกเลิกตามประกาศคณะปฏิวัติที่ 326 ลงวันที่ 15 ธันวาคม 2515 ซึ่งกำหนดให้มีสภาตำบลเพียงรูปแบบเดียวต่อมาในปี พ.ศ. 2537 ได้มีการจัดตั้งองค์กรบริหารส่วนตำบลขึ้นใหม่ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์กรบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 5 พ.ศ. 2546 ซึ่งได้บัญญัติให้สภาตำบล ที่มีรายได้เฉลี่ยย้อนหลังเกิน 150,000 บาท ติดต่อกัน 3 ปี ให้ยกฐานะเป็นองค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นหน่วยบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ซึ่งถือว่าเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่ง ปัจจุบันองค์กรบริหารส่วนตำบล จำแนกเป็น 3 ขนาด คือ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก โดยใช้เกณฑ์รายได้ที่องค์กรบริหารส่วนตำบลจัดเก็บเอง การดำเนินงานขององค์กรบริหารส่วนตำบลจะเป็นไปอย่างอิสระมีอำนาจในการบริหาร การกำหนดนโยบายและการตัดสินใจ การจัดทำแผนพัฒนาตำบล การทำนิติกรรมที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสิทธิในทางกฎหมายด้วยตนเองภายใต้อำนาจหน้าที่ที่กฎหมายได้กำหนดไว้ และยังมีอำนาจในการออกข้อบังคับตำบลที่ใช้กับราษฎรในพื้นที่อีกด้วย โครงสร้างการบริหารงานขององค์กรบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ฝ่ายข้าราชการการเมือง

และฝ่ายข้าราชการประจำ โดยฝ่ายข้าราชการการเมืองประกอบด้วยนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งมาจากการเลือกตั้งของประชาชนโดยตรง และฝ่ายนิติบัญญัติ ได้แก่สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล (ส.อบต.) มาจากการเลือกตั้งจากประชาชนหมู่บ้านละ 2 คน หาก อบต.ใดมีเพียง 1 หมู่บ้านให้มี ส.อบต. ได้เพียง 6 คน ส่วน อบต.ใดมี 2 หมู่บ้านให้มี ส.อบต.หมู่บ้านละ 3 คน ฝ่ายข้าราชการประจำ มีพนักงานส่วนตำบล เป็นข้าราชการส่วนท้องถิ่นประจำองค์การบริหารส่วนตำบล โดยแบ่งโครงสร้างของพนักงานส่วนตำบล ออกเป็นสำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และส่วนงานต่างๆ เช่น ส่วนการคลัง ส่วนโยธา ส่วนสาธารณสุข ดังนี้

แผนภาพที่ 1 โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาตำบล
ที่มา : การปกครองท้องถิ่นไทยและมิติใหม่ในอนาคต โกวิท พวงงาม, 2544 : 234

2.3 ลักษณะหน่วยการปกครองท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล มีดังนี้

2.3.1 มีฐานะเป็นนิติบุคคล และมีอิสระในการบริหารงานท้องถิ่น โดยที่รัฐได้กระจายอำนาจในการกำหนดนโยบาย และการตัดสินใจในการ บริหารงานให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบล การกำหนดอำนาจหน้าที่ที่ชัดเจนในการพัฒนาตำบล การให้อำนาจอิสระในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายอำนาจอิสระในการออกข้อบังคับตำบล เพื่อใช้บังคับในเขตตำบลเท่าที่ไม่ขัดกับกฎหมายและอำนาจอิสระในการจัดเก็บรายได้ของตนเองคือภาษีบำรุงท้องถิ่นภาษีโรงเรือนและที่ดิน เป็นต้น

2.3.2 มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในระยะเริ่มต้นมาจากการเลือกตั้งโดยตรงและลับเป็นส่วนใหญ่ (2 ใน 3 ของสมาชิกทั้งหมด) สำหรับในส่วนที่เหลือแม้จะมาโดยตำแหน่ง แต่ก็เป็นที่มาจากการเลือกตั้งจากประชาชนเช่นกัน คือ กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน (ยกเว้นตำแหน่งแพทย์ประจำตำบล) แต่ต่อไปต้องมาจากการเลือกตั้งโดยตรงทั้งหมด ทั้งนี้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ส่วนฝ่ายบริหาร คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลก็จะมีที่มาจาก การเลือกของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเช่นเดียวกัน (กรมการปกครอง, 2546 : 25)

2.4 บทบาทหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบล มีบทบาทหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ดังนี้

2.4.1 อำนาจหน้าที่ทั่วไปพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

2.4.2 หน้าที่ที่กฎหมายบังคับให้ทำ

- 1) จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก
- 2) รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดินและที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัดขยะมูลฝอยสิ่งปฏิกูล
- 3) ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ
- 4) ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- 5) ส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- 6) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ
- 7) คุ้มครองดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

8) บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมอัน
ดีของท้องถิ่น

9) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมายโดยจัดสรร
งบประมาณ หรือบุคลากรให้ตามความจำเป็นและสมควร

2.4.3 หน้าที่ที่ไม่บังคับให้ทำ

- 1) ให้มีน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภคและการเกษตร
- 2) ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
- 3) ให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ
- 4) ให้มีและบำรุงสถานที่ประชุม การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจ และ

สวนสาธารณะ

- 5) ให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์
- 6) ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว
- 7) บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร
- 8) การคุ้มครองดูแลรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณะสมบัติของ

แผ่นดิน

- 9) หาผลประโยชน์จากทรัพย์สินอันเป็นสาธารณะสมบัติของ

แผ่นดิน

- 10) ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือ และท่าข้าม
- 11) กิจการเกี่ยวกับพาณิชย์
- 12) การท่องเที่ยว
- 13) การผังเมือง

2.5 กลไกและวิธีการของ อบต. ในการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม

องค์การหรือ อบต. มีกลไกและวิธีการ ในการเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนเข้า
มามีส่วนร่วมในการทำงาน 1) การเข้ามามีส่วนร่วมในด้านนโยบาย คือ การเป็นตัวแทนภาค
ประชาชนในการเป็นกรรมการในชุดต่างๆ แนวคิดในการเข้ามามีส่วนร่วมในระดับนโยบายผู้
ที่ทำหน้าที่กำหนดนโยบายในเรื่องของการมีส่วนร่วมต้องสร้างช่องทางที่จะพัฒนาให้เกิดตัว
แทนที่แท้จริงจากกลุ่มต่าง ๆ มีกลไกและกระบวนการที่สร้างตัวแทนภาคประชาชนที่เกิดจาก
คนในพื้นที่ให้ได้ 2) การมีส่วนร่วมในการพัฒนา คือ การแสดงบทบาทในฐานะประชาชน ใน
การแสดงประชามติเป็นการเพิ่มศักยภาพให้ประชาชนเข้มแข็งและมีกลไกที่พร้อมเปิด

โอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม 3) การมีส่วนร่วมในการจัดบริการ กฎหมายเปิดโอกาสให้ภาคประชาชน ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งปัจจุบันมีหลายชุมชนที่พร้อมจะเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาชุมชน และ 4) การมีส่วนร่วมในการบริหารหน่วยบริการหรือเครือข่ายหน่วยบริการในชุมชนของตนเอง ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ การจัดให้มีศูนย์รับเรื่องราวร้องทุกข์ สนับสนุนกลุ่มต่างๆ ในชุมชน ตลอดจนช่วยกันพัฒนาหลักเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการให้ความช่วยเหลือภาคประชาชนที่มีประสิทธิภาพวิธีการของ อบต. ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม เช่น การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน การนำความคิดเห็นของประชาชนไปจัดทำแผน แต่งตั้งเป็นกรรมการหรือที่ปรึกษา อบต. ร่วมเป็นกรรมการจัดซื้อจัดจ้าง ร่วมเป็นกรรมการตรวจรับการจ้างงาน

1) การเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร โดยผ่านช่องทางสื่อต่างๆ ได้แก่ เอกสารสิ่งพิมพ์ แผ่นพับรายงานประจำปี จดหมายข่าว หอกระจายข่าว การจัดประชุม เว็บไซต์ เป็นต้น 2) การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน โดยผ่าน เวทีประชาคม การจัดประชุม ผู้รับฟังความคิดเห็น การร้องเรียน การประชาพิจารณ์ จัดลำดับความสำคัญของโครงการ/กิจกรรมเพื่อจัดลงในแผนชุมชน เป็นต้น 3) การดึงประชาชนเข้าร่วม โครงการ โดยอาจจัดตั้งเป็นชุดกรรมการต่าง ๆ เป็นที่ปรึกษาและร่วมเป็นสมาชิกในโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ และ 4) เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมตรวจสอบ ซึ่งเมื่อมีการแต่งตั้งเป็นกรรมการแล้วก็ต้องตรวจติดตามการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ก็คือ การกำกับ ตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลการปกครองตนเองตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ได้วางหลักให้รัฐบาลมอบความเป็นอิสระในการปกครองตนเองแก่ อปท. โดยมีการกำกับตรวจสอบเท่าที่จำเป็นนั้นอย่างไรก็ดี อปท.สามารถวางระบบการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของตนได้อย่างได้ผลแล้ว ก็จะส่งเสริมให้การกำกับ ตรวจสอบของรัฐบาลเป็นไปตามความราบรื่น โดยที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีอิสระในการบริหารจัดการตามภารกิจของตน อีกทั้งจะทำให้กระบวนการตรวจสอบของภาคประชาชนมีโอกาสที่จะเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในกระบวนการปกครองตนเองระดับท้องถิ่นตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับปฏิรูปการเมือง (คำรงค์ วัฒนา, 2545 : 128)

3. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

3.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน

รีดเดอร์ (Reeder, 1974 : 39) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การมีส่วนร่วมในการพบปะสังสรรค์ทางสังคมซึ่งรวมทั้งการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคลและการมีส่วนร่วมของกลุ่ม

โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff, 1981 : 6) ได้ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมของชุมชนว่า สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติ ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร
2. การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา รวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ
3. การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล โครงการ

โดยสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือและเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนา รวมถึงได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนานั้นอย่างเสมอภาค

อรัญญิก กักพล (2552 : 13) ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนเข้าไปร่วมกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เพื่อผลประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวมอย่างแท้จริง ทั้งนี้ต้องอยู่บนพื้นฐานของการที่ประชาชนจะต้องมีอิสระในทางความคิดมีความรู้ความสามารถในการกระทำ และมีความเต็มใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมนั้น

ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์ (2535 : 26-27) ได้เสนอแนวคิดถึงลักษณะของการมีส่วนร่วม 2 ลักษณะ คือ 1) การมีส่วนร่วมที่แท้จริง โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการตั้งแต่เริ่ม โครงการจนกระทั่งจบโครงการ เริ่มตั้งแต่เริ่มทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและความต้องการ การร่วมความคิด และหาวิธีแก้ปัญหา หรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ร่วมวางแผนนโยบายแผนงานหรือโครงการ ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย หรือแผนงานให้บรรลุตามที่กำหนดไว้ และร่วมควบคุมติดตาม ประเมินผล และ 2) การมีส่วนร่วมที่ไม่แท้จริง เป็นการมีส่วนร่วมเป็นบางส่วน โดยเฉพาะเข้าร่วมในการปฏิบัติตามโครงการที่ได้มีการกำหนดไว้แล้ว

ปาริชาติ วลัยเสถียร (2550 : 143) ได้จำแนกกระบวนการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

- 1 การมีส่วนร่วมในการศึกษาชุมชนจะเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนได้ร่วมกันเรียนรู้สภาพของชุมชน การดำเนินชีวิต ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อใช้เป็นข้อมูล

เบื้องต้นในการทำงาน และร่วมกันค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาตลอดจนการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

2 การมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยจะมีการรวมกลุ่มอภิปราย และแสดงความคิดเห็น เพื่อการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงานและทรัพยากรที่จะต้องใช้ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนา โดยการสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ แรงงานเงินทุน หรือเข้าร่วมบริหารงาน การใช้ทรัพยากร การประสานงาน และดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งด้านวัตถุและจิตใจ โดยอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกันของบุคคลและสังคม

4 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการพัฒนา เพื่อที่จะแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ทันทีสรุปได้ว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาการตัดสินใจ การปฏิบัติและรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบต่อประชาชนในท้องถิ่น เพื่อให้ร่วมกันแก้ไขปัญหา และนำมาซึ่งความเป็นอยู่ของชุมชนนั้นดีขึ้น

เจมส์ คี บีนทง (2539 : 272-273) ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน ออกเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา ขั้นตอนนี้เป็นส่วนแรกที่สำคัญที่สุด เพราะถ้าชาวบ้านยังไม่สามารถเข้าใจปัญหาและค้นหาสาเหตุของปัญหาด้วยตนเองได้ กิจกรรมต่างๆ ที่ได้ทำก็ไร้ประโยชน์ เพราะขาดความเข้าใจและมองไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมนั้น สิ่งที่สำคัญที่สุด คือชาวบ้านเป็นผู้อยู่กับปัญหา และรู้จักปัญหาของตนเองดีที่สุดแต่อาจมองปัญหาไม่ชัด

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เป็นการวางแผนดำเนินกิจกรรมเป็นขั้นตอนต่อไปที่ขาดไม่ได้ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนจะช่วยให้ชุมชนเข้าใจปัญหาพัฒนาประสิทธิภาพของตนเอง และสามารถวางแผนได้ด้วยตนเองในที่สุด

3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน คือ การที่ชุมชนมีทรัพยากรที่จะสามารถลงทุนและปฏิบัติงานได้ อย่างน้อยก็มีแรงงานของตนเองเป็นขั้นต่ำที่เข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงานจะทำให้ชุมชนรู้จักคิดค้นทุนให้กับตนเองในการดำเนินงาน และจะมีระดับตระหนักกิจกรรมที่เพิ่มขึ้นเพราะจะมีความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ

4. การมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผลงาน เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่สำคัญอย่างยิ่งอีกเหมือนกัน เพราะถ้าหากการติดตามและการประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนแต่เป็นการดำเนิน โดยบุคคลภายนอกที่ไม่ได้อยู่เกี่ยวกับกิจกรรมนั้นๆ แต่ถ้าคิดถึงจุดมุ่งหมายของการพัฒนาที่มุ่งจะพัฒนาคน การคำนึงถึงแต่ความเที่ยงธรรมอาจจะไร้ประโยชน์ การผสมผสานระหว่างคนภายนอกกับชุมชนน่าจะเกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์มากกว่า เพราะนอกจากจะเป็นการประเมินแล้วยังแลกเปลี่ยนความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการและเป็นการเผยแพร่กิจกรรมออกไปสู่ชุมชนอื่นๆ

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การมีส่วนร่วมของสมาชิกผู้มีส่วนได้เสียในชุมชน หรือประชาชนที่เข้ามามีบทบาทในการดำเนินการของรัฐ การเข้าร่วมในกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ ของชุมชน โดยตรง ไม่ว่าจะเป็นร่วมแสดงความคิดเห็น การเขียน การพูด ร่วมสละทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ เพื่อเป้าหมายของกิจกรรมการพัฒนา ตลอดทั้งการเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุด โครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การจัดการการติดตามประเมินผล รวมทั้งการรับเป็นเจ้าของควบคู่กับเสรีภาพ ในการกำหนดชีวิตด้วยตนเอง

3.2 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม การที่ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมนั้นมี ปัจจัยที่ส่งผลให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมซึ่งมีนักวิชาการได้เสนอแนวคิด ดังนี้

คูฟแมน (Koufman, 1949 : 7) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนในชนบท พบว่า อายุ เพศ การศึกษา ขนาดของครอบครัว อาชีพ รายได้และระยะเวลาการอยู่อาศัยในท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ประยูร ศรีประสาธน์ (2542 : 5) ได้นำเสนอปัจจัยของการมีส่วนร่วม ว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม มีด้วยกัน 3 ปัจจัย คือ

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ
2. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ การศึกษา อาชีพ รายได้ และการเป็น

สมาชิกกลุ่ม

3. ปัจจัยด้านการสื่อสาร ได้แก่ การรับข่าวสารจากสื่อมวลชนและสื่อบุคคล จากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปปัจจัยต่อการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมได้

ดังนี้

1. ลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ต่างๆ
2. ลักษณะทางเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพ รายได้

3. การได้รับข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ ความถี่ในการรับรู้ข่าวสาร และแหล่งที่มาของข่าวสาร

3.3 ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน เพื่อการกระทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนนั้น มีนักวิชาการได้เสนอแนวคิดถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน ดังนี้

ฟอร์นารอฟ (Fornaroff, 1980 : 104) เสนอว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน มีขั้นตอนการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การวางแผน รวมถึงการตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมาย กลวิธี ทรัพยากรที่ต้องใช้ ตลอดจนการติดตามประเมินผล
2. การดำเนินงาน
3. การใช้บริการจากโครงการ
4. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

อภิญา กังสนารักษ์ (2544 : 14 – 15) ได้นำเสนอขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า ชุมชนต้องมีส่วนร่วมใน 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ ร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ภายในชุมชน ร่วมตัดสินใจกำหนดความต้องการและร่วมลำดับความสำคัญของความต้องการ
2. การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงาน รวมถึงทรัพยากรและแหล่งวิทยากรที่จะใช้ในโครงการ
3. การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการ ทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ เพื่อให้รู้ว่าผลจากการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยสามารถกำหนดการประเมินผลเป็นระยะต่อเนื่อง หรือประเมินผลรวมทั้งโครงการในคราวเดียวกันก็ได้

อकिन รพีพัฒน์ (2547 : 49) ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. การกำหนดปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข
2. การตัดสินใจเลือกแนวทาง และวางแผนพัฒนา แก้ไขปัญหา
3. การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน
4. การประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2546 : 42) ขั้นตอนการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน ได้สรุป และนำเสนอขั้นตอนการมีส่วนร่วมใน 2 ลักษณะ ได้แก่

ลักษณะที่ 1 มีขั้นตอน ดังนี้

1. การคิด
2. การตัดสินใจ
3. การวางแผน
4. การลงมือปฏิบัติ

ลักษณะที่ 2 มีขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดปัญหา
2. การวางแผน
3. การดำเนินงาน
4. ประเมินผล
5. การบำรุงรักษา และพัฒนาให้คงไว้

จากแนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งหมดสรุปได้ว่า ขั้นตอนของการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนนั้นมี 6 ขั้นตอน ได้แก่

1. การค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา และแนวทางแก้ไข
2. ตัดสินใจกำหนดความต้องการ
3. ลำดับความสำคัญ
4. วางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงาน ทรัพยากร
5. ดำเนินงานตามโครงการ และ/หรือ สนับสนุนการดำเนินงาน
6. ประเมินผล

3.4 รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา จากขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อการร่วมทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนนั้น บนพื้นฐานของการเข้ามามีส่วนร่วม

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม (2547 : 3) ได้นำเสนอความคิดเห็นผ่านบทความ “แลหน้าเศรษฐกิจสังคมไทย” สรุปการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนได้ใน 2 ลักษณะ ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนที่รัฐเป็นผู้นำ การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้เป็น การมองมาจากเมืองบนหรือจากรัฐ ประชาชนเป็นเพียงผู้คอยรับนโยบายและปฏิบัติตาม
2. การมีส่วนร่วมที่เกิดจากความต้องการของประชาชนด้วยความสมัครใจโดยที่รัฐคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำหรือคอยอำนวยความสะดวกเท่านั้น

จากการศึกษาทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดจากจิตใจที่ต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เพื่อให้เกิดผลต่อความต้องการของกลุ่มคนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตทางสังคม ทั้งนี้ในการที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงนั้น การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมต้องคำนึงถึงวิถีการดำเนินชีวิต ค่านิยม ประเพณี ทัศนคติของบุคคล เพื่อให้เกิดความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม เพราะกลุ่มคนในชุมชนมีความแตกต่างกันในลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจ และการได้รับข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน โดยสรุปมีขั้นตอนทั้งสิ้น 5 ขั้นตอนคือ 1) การวิเคราะห์ - สังเคราะห์ปัญหาของชุมชน 2) การวางแผนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิต 3) การกำหนดกิจกรรม 4) การดำเนินกิจกรรม และ 5) การประเมินผลกิจกรรม ซึ่งเป็นขั้นตอนของการเข้ามามีส่วนร่วมที่ให้ความสำคัญโดยใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง โดยมีหน่วยงานภาครัฐคอยช่วยเหลือ ให้คำแนะนำหรืออำนวยความสะดวกเท่านั้น

4. บริบทขององค์การบริหารส่วนตำบลแคน อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม

4.1 ที่ตั้ง องค์การบริหารส่วนตำบลแคน ตั้งอยู่ที่ทิศตะวันตกของที่ว่าการอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม อยู่ห่างจากอำเภอวาปีปทุมประมาณ 12 กิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ต่างๆ ดังต่อไปนี้ (องค์การบริหารส่วนตำบลแคน. 2555 : 7)

4.1.1 ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลบัวคือ อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

4.1.2 ทิศใต้ ติดกับ ตำบลบ้านหวาย และตำบลนาข่า อำเภอวาปีปทุม

จังหวัดมหาสารคาม

4.1.3 ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลคงใหญ่อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม

4.1.4 ทิศตะวันตก ติดกับตำบลยาง อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

4.2 เนื้อที่ มีพื้นที่ทั้งหมด 39.31 ตารางกิโลเมตร หรือ 24,566 ไร่

4.3 ลักษณะภูมิประเทศ เป็นพื้นที่ราบ มีลำห้วยต่างๆและมีเขตป่าชุมชน

4.3.1 จำนวนหมู่บ้าน

1) จำนวนหมู่บ้านในเขตตำบลแคนมีจำนวนทั้งหมด 17 หมู่บ้าน

1.1) บ้านแคนใต้ หมู่ที่ 1

1.2) บ้านตำแย หมู่ที่ 2

1.3) บ้านแวงชัย หมู่ที่ 3

1.4) บ้านหนองโจด	หมู่ที่ 4
1.5) บ้านโคกกลาง	หมู่ที่ 5
1.6) บ้านเขวาสี	หมู่ที่ 6
1.7) บ้านแก่น้อย	หมู่ที่ 7
1.8) บ้านดู่จิว	หมู่ที่ 8
1.9) บ้านดู่	หมู่ที่ 9
1.10) บ้านเวงเหล่า	หมู่ที่ 10
1.11) บ้านโคกช้าง	หมู่ที่ 11
1.12) บ้านโคกใหญ่เหนือ	หมู่ที่ 12
1.13) บ้านป่าจิก	หมู่ที่ 13
1.14) บ้านห้วยนาไทย	หมู่ที่ 14
1.15) บ้านแคนเหนือ	หมู่ที่ 15
1.16) บ้านโคกสะอาด	หมู่ที่ 16
1.17) บ้านโคกใหญ่ใต้	หมู่ที่ 17

4.3.2 ประชากร ประชากรเดือนเมษายน พ.ศ. 2555 (สำนักทะเบียนราษฎร์
ท้องถิ่นอำเภอวาปีปทุม, 2555) ประชากรทั้งสิ้น 6,683 คน แยกเป็นชาย 3,323 คน
หญิง 3,360 คน จำนวน 1,680 ครัวเรือน

4.4 สภาพทางเศรษฐกิจ

4.4.1 อาชีพของประชากร แยกเป็น

1) อาชีพทำนา	75 %
2) อาชีพทำไร่	5 %
3) อาชีพรับจ้าง	10 %
4) อาชีพค้าขาย	5 %
5) อาชีพรับราชการ	1 %
6) อาชีพประกอบอุตสาหกรรมในครัวเรือน	4 %

ส่วนใหญ่ในครัวเรือนเดียวจะประกอบอาชีพหลายอย่าง

4.4.2 หน่วยธุรกิจในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลแคน

1) ปั๊มน้ำมันและก๊าซ	จำนวน 2 แห่ง
2) โรงสีข้าว	จำนวน 27 แห่ง
3) ร้านค้าปลีก	จำนวน 56 แห่ง

4) ร้านปั้นเตา	จำนวน 6 แห่ง
5) ร้านรับซ่อม	จำนวน 6 แห่ง
6) ร้านทำขนมจีน	จำนวน 3 แห่ง
7) ร้านตัดผม	จำนวน 2 แห่ง

4.5 สภาพสังคม

4.5.1 สภาพในการศึกษา

1) โรงเรียนระดับประถมศึกษา	จำนวน 7 แห่ง
2) โรงเรียนขยายโอกาส	จำนวน 1 แห่ง
3) ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน	จำนวน 4 ศูนย์

4.5.2 สถาบันองค์กรทางศาสนา

วัด / สำนักสงฆ์	จำนวน 15 แห่ง
-----------------	---------------

4.5.3 สาธารณสุข

1) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพระดับตำบล	จำนวน 2 แห่ง
2) อัตราการมีและการใช้ส้วมราคน้ำร้อยละ	100

4.5.4 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

1) เจ้าพนักงานปกครอง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	51 คน
2) สารวัตรกำนัน	2 คน
3) สมาชิก อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน	98 คน

4.6 การบริการพื้นฐาน

4.6.1 การคมนาคม

- 1) ถนนลาดยางสายนิวัติแลนด์เข้าสู่อำเภอรยะทาง 15 กิโลเมตร
- 2) ถนนลาดยางระหว่างหมู่บ้านตำแย – บ้านแคน ระยะทาง 4 กิโลเมตรของทางหลวงชนบท
- 3) ถนนลาดยางระหว่างหมู่บ้านตำแย – บ้านเขวาค้อระยะทาง 6 กิโลเมตรของทางหลวงชนบท
- 4) ถนนลาดยางระหว่างหมู่บ้านตำแย – บ้านแก่น้อย-บ้านแวงเหล่า ระยะทาง 4 กิโลเมตรของทางหลวงชนบท
- 5) ถนนลูกรังระหว่างหมู่บ้านโลกช้าง – บ้านหัวนาไทย ระยะทาง 0.65 กิโลเมตรขององค์การบริหารส่วนตำบลแคน

- 6) ถนนลูกรังระหว่างหมู่บ้านโคกช้าง - บ้านโคกช้าง ระยะทาง 1.688 กิโลเมตรขององค์การบริหารส่วนตำบลแคน
- 7) ถนนลูกรังระหว่างหมู่บ้านโคกช้าง - บ้านสวนอ้อย ระยะทาง 3.85 กิโลเมตรขององค์การบริหารส่วนตำบลแคน
- 8) ถนนลูกรังระหว่างหมู่บ้านโคกช้าง - เขต ต.คงใหญ่ ระยะทาง 1.20 กิโลเมตรขององค์การบริหารส่วนตำบลแคน
- 9) ถนนลูกรังระหว่างหมู่บ้านโคกช้าง - บ้านป่าจิก ระยะทาง 1.885 กิโลเมตรขององค์การบริหารส่วนตำบลแคน
- 10) ถนนลูกรังระหว่างหมู่บ้านป่าจิก - บ้านสวนอ้อย ระยะทาง 6.27 กิโลเมตรขององค์การบริหารส่วนตำบลแคน
- 11) ถนนลูกรังระหว่างหมู่บ้านห้วยนาไทย - บ้านโคกใหญ่ ระยะทาง 1.56 กิโลเมตร ขององค์การบริหารส่วนตำบลแคน
- ถนนลูกรังระหว่างหมู่บ้านโคกใหญ่ - บ้านหนองบัว ระยะทาง 2.15 กิโลเมตรขององค์การบริหารส่วนตำบลแคน
- 12) ถนนลูกรังระหว่างหมู่บ้านโคกใหญ่ - บ้านสวนอ้อย ระยะทาง 5 กิโลเมตรขององค์การบริหารส่วนตำบลแคน
- 13) ถนนลูกรังระหว่างหมู่บ้านเวงชัย - บ้านแคน ระยะทาง 1.634 กิโลเมตรขององค์การบริหารส่วนตำบลแคน
- 14) ถนนลูกรังระหว่างหมู่บ้านแก่น้อย - บ้านแคน ระยะทาง 0.60 กิโลเมตรขององค์การบริหารส่วนตำบลแคน
- 15) ถนนลูกรังระหว่างหมู่บ้านเวงชัย - บ้านดอนหัน ระยะทาง 1.10 กิโลเมตรขององค์การบริหารส่วนตำบลแคน
- 16) ถนนดินระหว่างหมู่บ้านโคกช้าง - บ้านด้าย ระยะทาง 1.795 กิโลเมตรขององค์การบริหารส่วนตำบลแคน
- 17) ถนนดินระหว่างหมู่บ้านเวงเหล่า - ตำบลยาง ระยะทาง 1.80 กิโลเมตรขององค์การบริหารส่วนตำบลแคน
- 18) ถนนดินระหว่างหมู่บ้านแก่น้อย - บ้านบัวมาศ ระยะทาง 4.50 กิโลเมตรขององค์การบริหารส่วนตำบลแคน
- 19) ถนนดินระหว่างหมู่บ้านด้าย - ตำบลคงใหญ่ ระยะทาง 1.40 กิโลเมตรขององค์การบริหารส่วนตำบลแคน

4.6.2 การโทรคมนาคม

1) โทรศัพท์สาธารณะ (หมู่บ้านละ 2 แห่ง)	34 แห่ง
2) โทรศัพท์มือถือเคลื่อนที่ครัวเรือนละ 3 เครื่อง	5,094 เครื่อง

4.6.3 การไฟฟ้า

จำนวนหมู่บ้านที่มีไฟฟ้าใช้ทั่วถึง 17 หมู่บ้าน

4.6.4 แหล่งน้ำ

1) แหล่งน้ำธรรมชาติ	
1.1) ลำห้วย	12 สาย
1.2) หนองน้ำ	48 แห่ง
2) แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น	
2.1) ฝาย	31 แห่ง

4.7 ข้อมูลอื่นๆ

4.7.1 ป่าไม้

1) ป่าไม้งาม พื้นที่ประมาณ	288 ไร่
2) ป่าโคกใหญ่พื้นที่ประมาณ	3,500 ไร่
3) ป่าโคกคอกเต่าพื้นที่ประมาณ	200 ไร่

4.7.2 มวลชนจัดตั้ง

1) ดำรวจอาสาประจำตำบลจำนวน	1 รุ่น จำนวน	34 คน
2) อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน	1 รุ่น จำนวน	98 นาย

4.7.3 การรวมกลุ่มของประชาชน

1) กลุ่มอาชีพต่างๆ	จำนวน	21 กลุ่ม
2) กลุ่มออมทรัพย์	จำนวน	19 กลุ่ม

4.8 ศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลแกน

4.8.1 จำนวนบุคลากร จำนวน 40 คน แยกเป็น

1) ส่วนสำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล	จำนวน	13 คน
2) ส่วนการคลัง	จำนวน	7 คน
3) ส่วนโยธา	จำนวน	3 คน
4) ส่วนศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	จำนวน	13 คน

5) ส่วนส่งเสริมการเกษตร	จำนวน 1 คน
6) ส่วนสวัสดิการและสังคมสงเคราะห์	จำนวน 3 คน

4.8.2 ระดับการศึกษาของบุคลากร

1) ระดับประถมศึกษา	จำนวน 1 คน
2) ระดับมัธยมศึกษา	จำนวน 1 คน
3) ระดับอนุปริญญา	จำนวน 1 คน
4) ระดับปริญญาตรี	จำนวน 34 คน
5) ระดับสูงกว่าปริญญาตรี	จำนวน 3 คน

4.8.3 รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2554 จำนวน 19,711,537.90 บาท

รายได้ที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดเก็บเองจำนวน 347,055.77บาท

รายได้ที่ส่วนราชการต่างๆจัดเก็บให้จำนวน 11,090,668.13 บาท

เงินอุดหนุนทั่วไปจากรัฐบาลจำนวน 8,273,814.00 บาท

4.8.4 เครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆภายในสำนักงาน

1) เครื่องถ่ายเอกสาร	จำนวน 1 เครื่อง
2) เครื่องคอมพิวเตอร์	จำนวน 15 เครื่อง
3) เครื่องโทรศัพท์ / เครื่องโทรสาร	จำนวน 8/2 เครื่อง
4) เครื่องพ่นหมอกควัน	จำนวน 5 เครื่อง
5) เครื่องพิมพ์ดีด	จำนวน 1 เครื่อง
6) เครื่องขยายเสียง	จำนวน 3 เครื่อง
7) เครื่องพ่นยาเพื่อการเกษตร	จำนวน 2 เครื่อง

ตารางที่ 1 จำนวนผู้ที่มีสิทธิ์เลือกตั้งในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลแคน
อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม

หมู่ที่	หมู่บ้าน	ชาย	หญิง	รวม
1	บ้านแคนใต้	319	336	655
2	บ้านดําแย	347	436	783
3	บ้านแวงชัย	265	270	535
4	บ้านหนองโจด	93	97	190
5	บ้านโคกกลาง	142	136	278
6	บ้านเขวาสี	264	228	492
7	บ้านแก่น้อย	191	216	407
8	บ้านคูจิว	59	59	118
9	บ้านคู	64	65	129
10	บ้านแวงเหล่า	169	173	342
11	บ้านโคกช้าง	288	268	556
12	บ้านโคกใหญ่เหนือ	230	223	453
13	บ้านป่าจิก	99	96	195
14	บ้านห้วยนาไทย	166	148	314
15	บ้านแคนเหนือ	252	234	486
16	บ้านโคกสูง	107	116	223
17	บ้านโคกใหญ่ใต้	265	259	524
	รวมทั้งสิ้น	2,644	2,723	5,367

ที่มา : สำนักงานทะเบียนอำเภอวาปีปทุม 2555 : 7

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จิราวัลย์ วรวงศ์ (2550 : 115-116) ได้ศึกษาการดำเนินการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลเมืองสรวง ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

1) ประชาชนเห็นว่าเทศบาลตำบลเมืองสรวงมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น โดยรวมและรายได้ทุกด้านอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล และ 2) ประชาชนที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกันเห็นว่าเทศบาลตำบลเมืองสรวงมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น โดยรวมและรายได้ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการและด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ไม่แตกต่าง ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงานแตกต่างกัน โดยประชาชนที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาเห็นว่าการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลเมืองสรวงด้านการมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงานมากกว่าประชาชนที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกันเห็นว่าเทศบาลตำบลเมืองสรวงมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น โดยรวมและรายได้ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาและสาเหตุของปัญหา ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการ และด้านการมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลแตกต่างกัน โดยประชาชนที่มีอาชีพรับราชการและอื่น ๆ เห็นว่าการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลเมืองสรวงด้านการมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงานมากกว่าประชาชนที่มีอาชีพค้าขาย และเกษตรกรกรรมประชาชนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกันเห็นว่าเทศบาลตำบลเมืองสรวงมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น โดยรวมและรายได้ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการ ด้านการส่งเสริมในการลงทุนและปฏิบัติงานและด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล แตกต่างกันอย่างเห็น ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ไม่แตกต่างกัน โดยประชาชนส่วนใหญ่ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 บาทขึ้นไปและ 5,001-10,000 บาท เห็นว่าการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลเมืองสรวงมากกว่าประชาชนที่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาทและ 10,001 -15,000 บาท

สมบุญ กนกหงส์ (2550 : 98) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า บุคคลในชุมชนโดยรวมเห็นว่าการบริหารงานขององค์การส่วนตำบล โดยภาพรวมและรายได้ด้านอยู่ในระดับมากโดย

เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยคือ ด้านลักษณะความเป็นผู้นำ การให้ความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นการมีส่วนร่วมเพื่อการพึ่งตนเอง ด้าน โอกาสพบปะแลกเปลี่ยนเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน ด้านการตัดสินใจของชุมชนและความสามัคคี และความร่วมมือในชุมชน บุคลากรในชุมชนมีสถานภาพแตกต่างกันเห็นว่าชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล โดยรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน

รัชนิดา ไชยรส (2550 : 95-96) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่า

1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการจัดการให้มีการบำรุงทางน้ำและทางบก ด้านการรักษาความสะอาดของถนนหรือทางเดิน และที่สาธารณะรวมทั้งการกำจัดขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูล ด้านการบำรุงศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง 5 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ด้านการจัดให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรม ด้านการป้องกันและระงับโรคติดต่อ ด้านการจัดให้มีการส่งเสริมการพัฒนาศตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และด้านการจัดให้มีเครื่องใช้ในการดับเพลิง และ 2) การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของเทศบาลตำบลชัยวารีไม่แตกต่างกัน แต่ประชาชนที่มีอายุ และระดับการศึกษาแตกต่างกัน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของเทศบาลตำบลชัยวารีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05

ไพโรพ ถนัดคำ (2550 : 86-87) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลางเรียงลำดับค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน จากมากไปน้อย คือ ด้านศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสะอาด ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการส่งเสริมการลงทุนพาณิชยกรรมและการท่องเที่ยวด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต และด้าน โครงสร้าง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน ที่จำแนกตามเพศ และระดับ

การศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 โดยเพศหญิงมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมานมากกว่าเพศชาย ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพหรือเทียบเท่า ระดับอนุปริญญา มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของเทศบาลมากกว่าระดับปริญญาตรีขึ้นไป

อมรรัตน์ ศิริกาญจนวงศ์ (2551 : 85) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานเทศบาลตำบลบรบือ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม พบว่า 1) ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานเทศบาลตำบลบรบือ โดยรวมและรายด้าน 2 ชั้น คือ ชั้นการลงทุนและการปฏิบัติงาน และชั้นการติดตามและประเมินผลอยู่ในระดับน้อย ส่วนรายด้านอีก 2 ชั้น คือชั้นการค้นหาปัญหาและสาเหตุ และชั้นการวางแผนดำเนินกิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง และ 2) ประชาชนที่มีระดับการศึกษา และอาชีพต่างกันมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาลตำบลบรบือ โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

พิชญ์วิฐา พรธศิลป์ (2552 : 97-98) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากและประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในตำบลแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลไม่แตกต่างกัน ซึ่งข้อมูลสารสนเทศที่ได้นี้สามารถใช้เป็นประโยชน์ในการเป็นแนวทางให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลมากขึ้น

ศิริพร ต้นสะเกี้ง (2552 : 98) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหัวไทร อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหัวไทร และศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหัวไทร อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา มีวิธีการศึกษาวิจัยใช้การสำรวจด้วยแบบสอบถามจากประชากรทั้งสิ้น 369 คน ผลการศึกษาวิจัยพบว่า มีส่วนร่วมทางการเมืองสำรวจด้วยแบบสอบถามจากประชากรทั้งสิ้น 369 คน ผลการศึกษาวิจัยพบว่า มีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่น ด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ อบต. ด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งอยู่ในระดับปานกลาง และด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหัวไทร จากการศึกษา พบว่า เพศ อายุ สถานภาพการศึกษา รายได้ และอาชีพ เป็นมี

ส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่น ควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการเมืองการปกครองใน ระดับท้องถิ่นให้ทั่วถึง เช่น การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งทุกระดับ ควรเปิดโอกาสให้ ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น หรือข้อเรียกร้อง

ปิยนุช แสงวรุ (2553 : 118-119) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ วางแผนพัฒนาท้องถิ่น ตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้ ประชาชนมีรูปแบบมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น 6 ประการ คือ การเป็นสมาชิก กลุ่มต่าง ๆ การศึกษาปัญหาและความต้องการของชุมชน การประชุมวิเคราะห์ปัญหาชุมชน การ จัดลำดับความต้องการและปัญหาของชุมชน การวางแผนแก้ปัญหาในลักษณะ โครงการ และการประชุมพิจารณาวิธีดำเนินการ จากการมีส่วนร่วมนี้ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ให้ความ ร่วมมือในการเข้าร่วมประชุม ปัญหาที่พบ คือ ผู้เกี่ยวข้องกับองค์การบริหารส่วนตำบลจะมี ระดับการมีส่วนร่วมในการร่วมวางแผนพัฒนาท้องถิ่น รับรู้ และเข้าใจระบบการวางแผน มากกว่าประชาชน ทำให้การพัฒนาท้องถิ่นไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากไม่ได้รับความ ร่วมมือจากประชาชนประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจ ขาดวิสัยทัศน์การมีส่วนร่วม วางแผนพัฒนาท้องถิ่น

สรุปจากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า สภาพปัญหาและ ความต้องการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลยัง มีความต้องการความร่วมมือจากประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานของ องค์การบริหารส่วนตำบลนับตั้งแต่ริเริ่มเสนอปัญหา การดำเนินการตลอดจนการมีส่วนร่วมใน การประเมินผลการดำเนินงานเพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการนำไปปรับปรุงแก้ไข การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลให้มีการพัฒนาไปอย่างยั่งยืน และมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุดกับประชาชนในท้องถิ่นต่อไป